

Abonnement pour un an

350 Piastres

Edition spéciale. 500 ptrs.

Adresse :

« Idjtihad » Constantinople

Téléph. St. 865

XXIII ème ANNÉE

15 Juin 1928 No. 254

اجتهاد

علمی، ادبی، اقتصادی، صناعی، صهی مجموعہ

ابونمان : سنه لکی [24 نسخه]

تورکیا ایچون 2 بچق، خار ج ایچون
آبچق، اعلا کاغدلیسی 5 لیرادر.

اداره خانه سی :

جفال اوغلنده « اجتهاد نهوی »

تلفون : استانبول 865

یکرمی اوچنچی سنه

نومرو 254 - 15 حزیران 1928

صراحة کوسته ريله مش اولماسندن حاصل اولديغنى اشراپ
ايتدى بوباده کى مطالعه سنى يازوب ويرمه سنى رجائتدم. رجائى
قبول ايتدى، يازدى بومطالعہ جانلى اوزون در (اجتهاد) ک
کله جک نسه سته ترجمه سنى درج ايدده جکر چوق شايان دقت
نظر لر واردر .

ع . م .

اجتماعيه يي محيط اولديغنه قانع اولديغى سويله دکن صکره
Le Bon، Buglé، Dewey کيبي ذواتک بو پروغرامده
هيچ بر ا کسيکک بولمادقارنى و کنديسنک بو خصوصده
مطالعہ سنک نه اولديغنى صوردم. کندى فکر نجه نک بر بوشلق
بولونديغنى بو بوشلغک فردلرک و ملتيرک قوتلرينک منبعک

مهری (ابوالعلاء)

رسالة الغفران (الهي قومه ديا)

— ۳ —

رضوان هيچ برشيدن خبرى يوقش کى صفوق برطور
ايله جواب ويردى : — رضوان اسمنى تکرار ايتديکى
ايشيتدم. فقط مقصديکى آکلايه مادم، زوالى انسان! نه ايسته بورسک؟
هان جواب ويردم :

— صوسزلفه دايانه ماز بر آدم . حساب مدق پک زياده
اوزادى . توبه کار اولديغمه دائر و تيقه واردر . بو وثيقه
بتون کناهلرى سيلر . سنى برچوق شعر لر ايله مدح ايتدم.
بو شعرلرده هپ اسمکى تکرار ايلدم .

— شعر تسميه ايتديکک شى ندر ؟

— شعر اويله موزون سوزلردرکه ذوق سليم غريزه سى
اونى حسن تلقى ايدر . فضله ويا نقصان اولور ايسه حسن اونى
قبول ايتمز. او بر دنيا ده خلق بونکله پادشاهلره و بيوک آدملره
تقرب ايدرلردى . بو قاپودن ايچرى کيرمه مه مساعدۀ ايتمه کنز
ايچون شعرى سزه وسيله اتخاذايتدم . خلق مشغول ايدن
احوال بکا پک اوزون کلدى . ضعيف و طاقتسز بر آدم .
مغفرته مظهر اوله جق کيسه لردن اولديغمه شبهه ايتيورم .

— انسان اوغلى ! دوغرى دوشونيورسک ! رب عزتک
اذنى اولدن سکما ساعده ايدمه بيليريم ؟ هيپات ! اويله برشيتى
اصلا اميد ايتمه مليسک .

زفر ايله محاوره

(رضوان) دن اميدى کسنبه جنتک ديکر بکجيسى
اولان (زفر) ک يانه کيتدم. اونک مدحى حقه ده مطلق، مقيد
هر قافيه ووزندن شعرلر ايدم . اوکا انشاد ايتدم. اوده صانکه
بر جامه خطاب ايتشم کي هيچ متأثر اولمادى . يوزيمه بيله
باقادى .

— افندم ! ديدم ، اوتۀ کى دنيا ده بر پادشاهه ويارئسه
ايکى ، اوچ بيت ياپديغمن زمان ، ايسته ديکمز کي ، اونک

حساب کونى — ايله القارمک سرکذشتى

شيخ (ابن الفارح) کنديسنک جنته فصل کيرديکى
شو يوله تعريف و حکايه ايدر :

— هزاردن قاقوب اوزرمده کى طوپراغى سيلکدکن صوکره
قيامت ساحه لرينه کيتدم . « ملکر وروح ، مقدارى اللى
بيک سنه اولان برکونده اوکا [الله] صعود ايدرلر. خوش
کوکل ايله صبرلى اول « آيتى ذکر ايتدم . پک چوق بکلدم.
صوسزلدن ، صيجاقدن بنده طاقت قالماشدى . صوسزلفه
هيچ تحمل ايدمه زردم. دوشوندم، طاشيندم. يوحاله داياناميه جمعى
آکلادم. حفظه موکل ملک قيداولنان ايلکاريى بکا کوستردى.
ياغمورسز سنه ده صرلمش باغله لر کى حسناتى آز کوردم .
فقط صوکم توبه يه افتران ايتمش ايدى .

« موقف » ده بر ويا ايکى آى بکلدم . تريمک ايچنده
بوغوله جقدم . رقاچ بيت نظم ايدرک جنت قاپوچيسى رضوانه
تقديم ايتمک ايسته م . خلفدن برازدحام محشرى ايچنده ايدم .
غلبه لکى ياردم. (رضوان) ک کوروب ايشيده بيله جکى بربرده
طوردم. شعرى انشاد ايتدم. (رضوان) هيچ آلدبرمادى .
بکا هيچ اهميت ویرمدى. شبهه سز نه ديدکىمى آکلايه ما يوردى.
بو دنياک اون کونته معادل بر زمان بکلدم ، طوردم .
اوانشاده برقصيده ده ايايدم. (رضوان) ک يانه ياقلاشه رق
برنجى دفعه ياپديغ کي انشاد ايتدم. صانکه يرطلاغ قيميله اتيورمشم،
صانکه طوپراقدن مسک وغبير چيقارمق ايسته يورمشم کي ،
(رضوان) هيچ متأثر اولمادى. وزلرى، قافيه لرى دکيشديره رک
دها برچوق قصيده لر ياپدم . کنديسنه بتون فصاحت و بلاغم
ايله انشاد ايتدم. يوزى چوبروب باقادی . بويولدن اميدى
کسنجه بتون سسمک قوتى ايله باغيردم :

— رضوان ! جبار اعظمک جنتلر امينى ! ندامى ،
استمدادىمى ايشيتمده کى ؟

بعض چهره لر آچیق، سونج و امید علامتری صاچار . دیگر بعض چهره لر توز، طوپراق ایچنده . یأس و نومیدی یه دوشمش... ایشته اونلر کفره جیره در .
جزه :

ایسته دیککی یاقغه اقتدارم یوقدر . فقط حالکی پیغمبره عرض ایتک اوزره سنی بر آدم ایله قارده شمک اوغلی (علی بن ابی طالب) ه کوندریم . بلکه مرادیکه نائل اولورسک، دیدی .

علی ایله محاوره

(جزه) یانعه بر آدم قاتدی . علینک یانعه واردق . اوکا حالی عرض ایتدی . حضرت علی بدنن صورتی :
— حسنا صحیفه ک نره ده در ؟

بو سوآله قارشی شاشیردم ، قالدیم . چونکه دها اول محشرده طولاشیر ایکن خلق آراسنده ، اونه کی فانی دنیا ده نحو و صرف علملری ایله تمیزایدن، مشهور (ابوعلی الفارسی) یه راست کلش ایدم . برطاقم آدملر و باخصوص بعض شاعرلر اونی یاقه لایوب بعض کله لری یا کلش تأویل ایتدیکی ایچون کندیسینی شدتله مواخذه ایدیورلردی . بنی یانعه جاغیردی . بن ایسه خلقک اوکا قارشی شدت کسب ایدنن تضییقاتی کورونجه :

— افندیلر ! دیدیم . اهمیتسز شیلره اهمیت ویریورسکیز . بو ذاتی بو درجه مواخذه ایتک جائز دکدر . سزه هیچ بر فناق یا پاماش . برپاره کزی آلاماش . نهدن بو قدر اوکا هجومده بولونیورسکیز ؟

بو سوزلرک اوزرینه اعتراضکارلر اوتانوب داغیلدیلر . لکن بوصورتله اونلر ایله اوغراشیرایکن ایواه ! توبه می حاوی اولان کاغدی دوشورمش ! تلاش ایله دوندم . آرام ، طارادم . وثیقہ بی بوله مادام .

ایشته بدنن توبه وثیقہ سی صورولونجه شاشیرمش قالمش ایدم . حضرت علی :

— ضرر یوق ! توبه ایتدیکیکه دائر شاهدک واری ؟

— اوت ، دیدم ، حلب قاضیسی وشاهدلری .

— او ذات کیم ایدی !

— شبل الدوله زماننده حلبده قاضی بولونان عبدالمتم بن عبدالکریم .

حضرت علینک امری ایله بر هاتف حکم سورن درین بر سکوت ایچنده یوسک بر سسله باغیردی :

— شبل الدوله زماننده حلبده قاضی بولونان یاعبدالمتم بن

عبدالکریم ! حلبی علی بن منصور بن طالبک توبه سندن معلوماتک واری ؟

سکوت دوام ایتدی ، جواب ویرن اولمادی . بنی بیوک بر قورقو آلدی . تتره مکه باشلادم .

توجه والتفاتنه نائل اولوبوردق . مدحکزه دائر اوقدرشعرلر نظم ایتدم که طولانسه قوجه بر دیوان تشکیل ایدر . برسوزیی بيله آکلامامش کبی طاورانیورسکیز !

زفر : — نه دیک ایسته دیککی آکلایه مادام . سولیدیک شیلر متمرده ابلیسک قرآندن مقتبس در ، ظن ایدرم . ملکک یاننده بو کبی شیلر کچمز . بونلر اجنیلره مخصوصدر . بونلر بونلری انسان اوغلاریته اوکرتشلورد . شمدی سن نه ایسته یورسک اونی سوله .

اوکا نه ایسته دیککی سوله دم . (زفر) :
— سکا فائده ویره بيله ک بر قدرته مالک دکلم . اول سن نه جیسک ؟

— حضرت محمد بن عبدالله بن عبدالمطلبک امتندم .
— پاک اعلی ! اوعلرک پیغمبری در . ایشته بو سبیدن بکا شهر ایله خطاب ایتک ایسته دک . چونکه ملعون ابلیس شعری عرب اقلیمنده نشر و اشاعه ایتدی . ارکک ، قادیان اونی اوکرنیدلر . شمدی یاقه جفک شی پیغمبره التجا ایتکدر . بلکه او ، آرزوکی اسعاف ایدر .

جزه بن عبدالمطلب ایله محاوره

(زفر) ک معاوندنن مأیوس اولونجه محشر خلقی آره سنده طولاشمغه باشلادم . نوردن بر هاله ایچنده بر ذات کوردم . کیمدر دییه صوردم . « بو ، وحشی نک مقتولی جزه بن عبدالمطلب در . اطرافنده بولونلر (احد) ده احراز شهادت ایدن مسلمانلردر » دیدیلر .
کندی کندیمه دیدم :

— ایشته شعر بو ذاتک یاننده معتبر اولور . چونکه کندیسسی ، قارده شلری ، باباسی ، دده سی هپ شاعر ایدیلر . احمال که (معد بن عدنان) ه قدر بتون سلسله سی منظوم سوله مشدر .

(کعب بن مالک) ک جزه حقنده :
« صفیه ! قالق ، عجز کوسترمه . قادیلری جزه اوزرینه آغلات ! »

صفیه ! قومی ولائعجزی و بکی النساء علی حزه
بتی ایله باشلایان مرثیه سی وادیسنده برقاچ بیت یاپدم .
اوکا یاقلاشه رق :

— یاسیدالشمده ! ای پیغمبرک عمجه سی ! ای عبدالمطلب اوغلی ! دییه باغیردم .

جزه بکا طوغری یوزینی چور برجه بیتلری انشاد ایتدم .
جزه :

— مبارک آدم ! بویه بر یرده مدخله می یانعه کلنیر ؟ آیتی ایشتمدکی ؟ « اوکون هرکس کندی حالی ایله مشغول اولور . باشقه برشیته باقه ماز . »

— اوت ، آیتی و اونک مابعدینی ایشیتدم . « اوکون

حضرت علی به موقف مشقتلرینه اوغرامادن جنته کیرمک ایسته دیکمی عرض ایتم . بدن یوزنی چویردی :

— هیات ! علی دیدی ، اولیه جق برشی ایسته بؤرسک . باباک آدمک اوغلاری حقنده هانکی معامله یاپیلاجق ایسه سنک حقهکده او معامله یاپیلاجقدر . [دوام ایدیلجک]

زکی مغاضر

پسیقولوجیا خطالرینک سیاسی نتیجه لری

حاله فرانسزلرک اکثریتی پروسیانک مظفریتی کال شوق وهیجانله قارشیلادیلر .

(آلمانیا) نك 1918 سنه سنده مغلوبیتی ده ایمراطور (کیوم) ؛ اردوسز ، محاربلر تجارتی سایه سنده زنکین اولمش بر تاجرلر ملتک ، ذاتاً کندیسینی اصلا علاقه دار ایتمه یی بر حربه کیرمک فکرنده اصلا بولونمایاجغی فرض ایتمکله پک مصیب دوشوندیکنی ظن ایدیوردی ؛ بناء علیه ، تثبیت اولونان حدودلری کچن کیلری پروا طور پیلله نه بیلردی .

عقلاً اولدوچه مصیب اولان بو احتجاج ، معشری منطق نقطه نظرندن پک یا کلهشدی . بو خصوصی منطق قانونلریله داها زیاده انیستلی اولان (قیصر) آکلامش اولمالیدی ، که بر قومک یارالانان عزت نفسی او قومه بتون منفعتلرینی اونو تدورور . حقیقت حالده عقلی منطق قانونلریله معشری منطق قانونلرینک مشترک اولچولره مالک اولمادیقلرینی بیلمه مک یوزندن مغلوب اولدی .

اقوامک سیرتارینی ، ایضاح ایچون عقلی منطق قولاناق ، انسانی ، اکثریا ک وخیم خطالره سوق ایدر . 1915 حربندن اول ، (صوروبون) دارالفنوننک برچوق مشهور پروفه سسورلری طرفندن تشجیع اولنان سوسیالیستلر ، آلمانیا ایله بر حرب ظهورینک عقلاً غیر ممکن اولدیفندن تسلیحاتی آزالتاق لازم کلدیکنی ادعا ایستدیکاری وقت بو خطا بر دفعه داها کورولور .

* * *
پسیقولوجیا ، جمهورلری قولاناق و عندالوجه حسیاتلرینی تبدیل ایتمک کوچ صنعتی اوکره تیر ، César ک جنازه سی اوکنده جمهوره خطاب ایدن و کندیسینی طرفندن (انطوان) عطف اولونان نطقده Shakespeare بونک بارلاق بر مثالی ویرمشد . نه پروسیا قرانک ، نه فرانسه ایمراطورنک آرزو ایتمه دیکلری محاربه یی انفاق ایستیره جک قادر کوتلی بر تهور ملی اندفاعی دعوت ایتمک مقصیده ، غیر متجاوز بر تلغرافنامه نک بعضی کله لرینی تحریف ایدهرک ، فرانسز قومنک چابوق حدتلمک استعدادندن استفاده ایستدیکتی وقت ، بلکه Bismarck بو پسیقولوجیا شناسلنک داها شانی بر مثالی ویرمشد .

هاتف ایکنجی دفعه عین ندایی تکرار ایتدی . ینه کیمسه جواب ویرمدی .

تأثر و یأسمدن بایلوب یره دوشدم .
هاتف اوچنجی دفعه باغیردی . بوسفر ندایه جواب ویردی :
— اوت ، علی بن منصورک توبه سنه شاهد اولدم . حلب و ملحقاتی قاضیسی ایکن حضورمه وعدولدن بر جاعت حضورنده توبه و اشتغفار ایتمش ایدی .
کندی می طویلا یوب آیاغه قالقدم . عادتاً یکیدن حیات بولمشم .

حقیقت حالده دارالفنون فلسفه سنک تلمتی تشکیل ایدر kant « راسیونالیزم » ی ، منطق عقلی نک دائماً بیکانه اولدینی وقایی ، منطق عقلی ایله ایضاح ایتمه یه چالیشیر .

لا بوراتوارنده ، عالمک محاکمه لرینک اساسی ، تجربه و مشاهده در ؛ پک آز معافله ده پک آز محاکمه ده بولونان عوام خلقت ایسه ، کندیلرینه تلخ اولومش اجتهادلردن غیری اجتهادلری یوقدر .
تماماً علمی موضوعلر خارجنده اگ دانشمند آدمک کثرتیا عوام ناسک اجتهادلردن داها اساسلی اجتهادلری یوقدر .
بوندن دولایی سیاسی سیرتاری ، سیاسی حرکتلری بعضاً خطالره مشبوعدر .

* *

یوز الی سنه دن بری واقع اولان حادثه لریک یالکز بر قاجی نظره آییناراق دینله بیلیر ، که تاریخن ، بیوک بر قسمی اعتبارله ، پسیقولوجیا خطالریله وجوده کلهشدر .

(ناپولیون) ی ، سقوطی احضار ایتمش اولان اسپانیا و روسیا سفرلرینه کیریشمه یه سوق ایدن بو نوع خطالر اولمشدر .
دیگر بر پسیقولوجیا خطاسی ده (اوننجی شارل) هاراده لری اعلان ایتمدیرمش و بو کیفیت اونک سقوطی موجب اولمشدر .
داها مهم دیگر بر پسیقولوجیا خطاسی ، (اوچنجی ناپولیون) ی آوستریا علیه (پروسیا یی تشویقه سوق ایتمشد ، حالبوکه (اوچنجی ناپولیون) ک بر سوزی ، پروسیایی بو محاربه دن قولایجه منع ایده بیلردی . (سادووال Sadowa) [۱] ی انتاج ایدن بو خطا ، که بر آرز صوکره (Sédan) [۲] ی دوغوراجاق ایدی ، ایمراطورلک سقوطی جلب ایتدی . بو خطا یالکز ایمراطورک شخصی بر خطاسی دکل ، معشری بر خطا اولدی .
چونکه منتقد غرنه جیلر و دارالفنون منسوبینی ده داخل اولدولری [۳] (پروسیا) نک (آوستریا) ی مغلوب ایتدیکیری اسمیدر .

[۲] پروسیانک (فرانسه) ی مغلوب و ایمراطور (اوچنجی ناپولیون) ی اسیر ایتدیکیری .